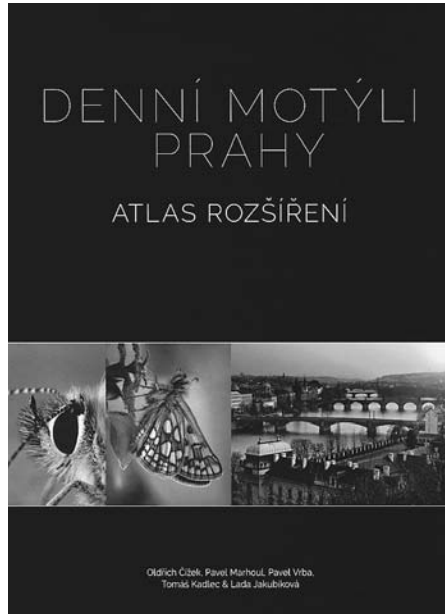

Oldřich Čížek, Pavel Marhoul, Pavel Vrba, Tomáš Kadlec a Lada Jakubíková (eds.): Denní motýli Prahy. Atlas rozšíření

V posledních letech se objevilo několik knih zabývajících se faunou denních motýlů určitého území České republiky. Po drobně máme zpracovanou faunu denních motýlů Ústeckého a Jihočeského kraje (recenze v *Živě* 2019, 3: LXXIX–LXXX; 2020, 4: CX–CXI), stejně tak vyšla komplexní studie o všech jihomoravských motýlech nebo denních motýlech Krkonoš. Nyní přišla na řadu obsáhlá publikace z Prahy. Autorský kolektiv vedený Oldřichem Čížkem ze sdružení Hutur vypracoval další publikaci o této ekologicky významné a nápadné skupině. Kniha vyšla za přispění Odboru ochrany prostředí Magistrátu hlavního města Prahy, byla vydána v září 2022 (dotisk následoval na jaře 2023) a přináší mnoho dosud nepublikovaných informací.

Stejně jako u jiných skupin patří území hlavního města mezi nejbohatší místa výskytu denních motýlů v ČR. Díky pozici a bohatému geologickému podloží zde nalézá životní prostor široká plejáda druhů od mokřadů po nejvyšší skalní stepi. Území Prahy je navíc unikátní z pohledu množství chráněných území, v čemž je pražská příroda jedinečná i v rámci Evropy. Z toho důvodu je druhové spektrum motýlů bohaté i na celou řadu biotopových specialistů. A není možné opomenout historickou perspektivu – pražská fauna motýlů byla zkoumána velmi podrobně. O asi nejvýznamnějším pražském entomologovi Franci Antonu Nickerlovi vyšel i krásný článek na stránkách *Živy* (2014, 1: IX–XIII). Tyto charakteristiky se odrážejí i v recenzované knize. Kromě Brna žádné jiné město nemá takovou publikaci řešící faunu denních motýlů na tak podrobné úrovni. Kniha o motýlech Brna (Laštůvka 2020) je velmi komplexní a obsahuje obrovské množství odborných informací o všech motýlech, ale jde o poněkud jiný formát.

Recenzovaná kniha přináší na 360 stranách údaje o výskytu 93 druhů „denních motýlů“. Zde se autoři dopustili jistého zjednodušení a mezi denní motýly počítají i vřetenušky. Jistě, denní motýli nemají jednoznačné určení, ale podle zažitého pojetí mezi ně řadíme příslušníky nadčeledi Hesperioidea a Papilionoidea. Vřetenušky, ač s denní aktivitou, nemají taxonomicky s denními motýly (Rhopalocera) téměř nic společného. S tímto členěním se autoři vypořádali v rámečku hned na začátku knihy, kde připouštějí, že přesněji by mělo jít o „motýly s denní aktivitou“. Přesto se domnívám, že zvolený titul není zcela šťastný. Ze zmíněných 93 druhů motýlů autoři vyčleňují tři druhy dříve vyhynulé a později repatriované. Tyto repatriace jsou v knize podrobeny objektivní kritice a jsou zde rozebrány důvody, proč byly

nebo budou tyto pokusy neúspěšné. Hlavní důvod zmiňují větu: „Podíváme-li se na reintrodukční snahy na území Prahy, realizované většinou na dobrovolnické bázi...“ Argumenty, že se vysazovalo na ne úplně připravená území, jsou věcné, ale zcela zásadní je, že vše bylo prováděno s minimálními prostředky a velmi špatným zázemím. Leč situace od vydání knihy se snad již změnila a repatriční programy jsou pokryty, alespoň zčásti, finančními prostředky. Rozdíl v repatriaci a reintrodukci autoři neřeší – zde šlo o repatriace, druhy se vracely na místa původního výskytu.

1 Vzrostlá housenka a kokon vřetenušky kozincové (*Zygaena loti*), v Praze hojného druhu. Foto M. Vojtíšek

Poněkud matoucí je jmenové uvedení autorů knihy, což budou řešit především odborníci citující práci v budoucnu. Na titulní straně jich najdeme pět (O. Čížek, P. Marhoul, P. Vrba, T. Kadlec a L. Jakubíková), v tiráži jsou stejní autoři uvedeni jako editoři a autorský kolektiv vypsán v abecedním pořadí s jedním jménem navíc (Jan Šumpich).

Kniha je členěna do několika kapitol, řazených podle klasického schématu. Zcela zásadní, a řekl bych unikátní, je závěrečná kapitola o významných pražských lokalitách, včetně historické perspektivy. Po úvodních kapitolách popisujících hlavně metodiku tvorby atlasu, kde najdete také podrobné historické okénko, následuje taxonomická část. Do této sekce nebyly zahrnuty sporné údaje o 9 druzích, jejichž výskyt je i byl vysoce nepravděpodobný, přestože minimálně v případě modráška cizokrajného (*Lampides boeticus*) nelze vyloučit náhodný historický výskyt. Věk v minulých dekádách bylo z našeho území potvrzeno několik jedinců příbuzného modráška tažného (*Leptotes pirithous*) nebo dalšího nezvyklého migranta přesetevníka pomněnkového (*Utetheisa pulchella*). Publikace pokračuje systematickou částí, řazenou podle čeledí, kde jsou popsány jednotlivé druhy motýlů od znalostí jejich ekologie po výskyt na území Prahy. Zpracování je velmi podrobné včetně detailních fotografií motýlů i jejich vývojových stadií (obr. 1). Jde o precizní, nosnou kapitolu celé knihy. Za velice dobrý nápad považuji piktogram v levé horní části každého druhu, kde je vyobrazen obrys reálné velikosti daného motýla a délka předního křídla. Pro každý druh je uvedena biotopová vazba, živná rostlina, podobné druhy, vývoj, chování, rozšíření v Praze a ČR a ohrožení. Dále je u každého druhu mapa s konkrétními nálezy z území Prahy a jejich sumarizací, včetně historické. V neposlední řadě nechybějí konkrétní fenologická data. V knize postrádám zmínku o možnosti výskytu běláška jižního (*Pieris manni*), který se v současnosti šíří (v ČR od r. 2018) a jeho přítomnost v Praze je pouze otázkou času, pokud se tu již nevyskytuje. Druh mohl být zmíněn u jeho blízkého příbuzného, běláška řepového (*P. rapae*). Nejde o motýla, kterého běžně laik v přírodě ihned rozliší, i specialisté se musejí zaměřit na jednotlivé kusy, což se u bělásků obvykle neděje. To je zarážející, obzvláště vezmeme-li v úvahu, že v knize jsou zmíněny nepotvrzené údaje o výskytu modráška pumpavového (*Aricia artaxerxes*), který se v Praze reálně vyskytovat nemohl.

Celkový pocit z knihy je vysloveně pozitivní, představuje precizně zpracovanou publikaci a výše zmíněné výtky jsou drobnosti. Přináší velmi hodnotný příspěvek do souhrnu znalostí, které máme o fauně našeho hlavního města. Jako recenzent jsem nadšený, žádná kniha takového formátu v České republice doposud nevyšla.

Vydalo Hlavní město Praha, 2022,
360 str. Neprodejné, případní zájemci
se mohou obrátit e-mailem na adresu:
Jiri.Rom@praha.eu.